

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi yanında Aqrar Xidmətlər Agentliyi

**Dövlət toxum nəzarəti və bitkiçiliyin təşkili şöbəsi
Fitosanitar xidmətlər sektoru**

**2025-ci ilin May ayı ərzində respublika ərazisində
müşahidə edilmiş fitosanitar vəziyyət və həyata
keçirilmiş fitosanitar tədbirlərə dair məlumatların
əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisəli təhlili**

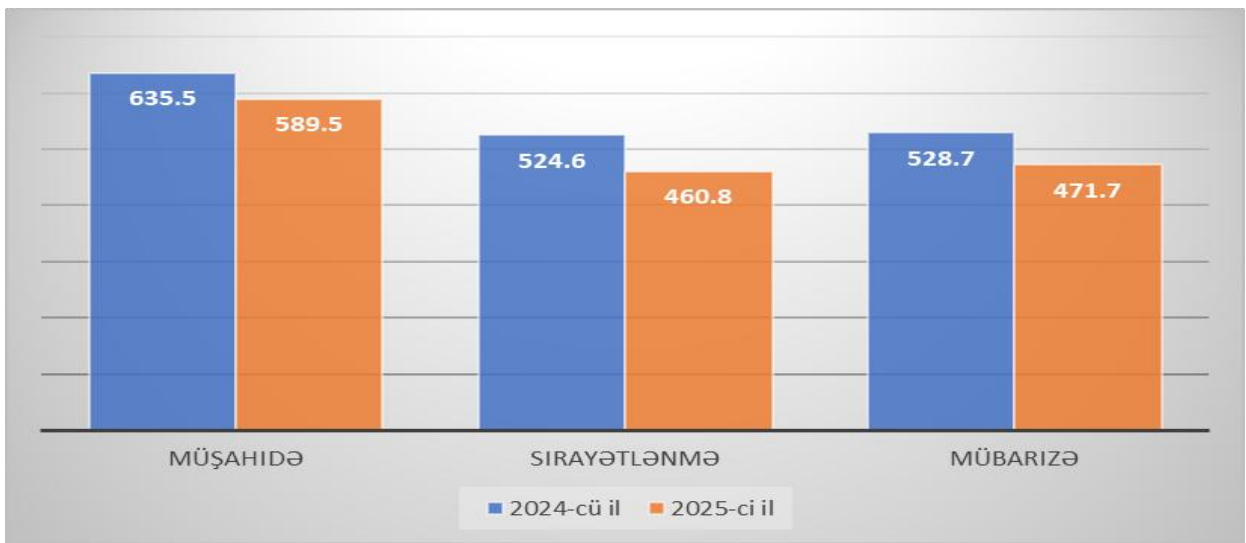
info@axa.gov.az

Xülasə

Arayış, ölkə ərazisində müxtəlif zərərli orqanizmlərlə bağlı Aqrar Xidmətlər Agentliyinin Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya (zərərsizləşdirmə) Mərkəzi tərəfindən təqdim edilən fitosanitar tədbirlərə dair məlumatlar əsasında hazırlanmışdır. Eyni zamanda, bəzi zərərli orqanizmlərə dair göstəricilərin əvvəlki illərlə müqayisəsi aparılmışdır. Arayış məlumat xarakteri daşıyır.

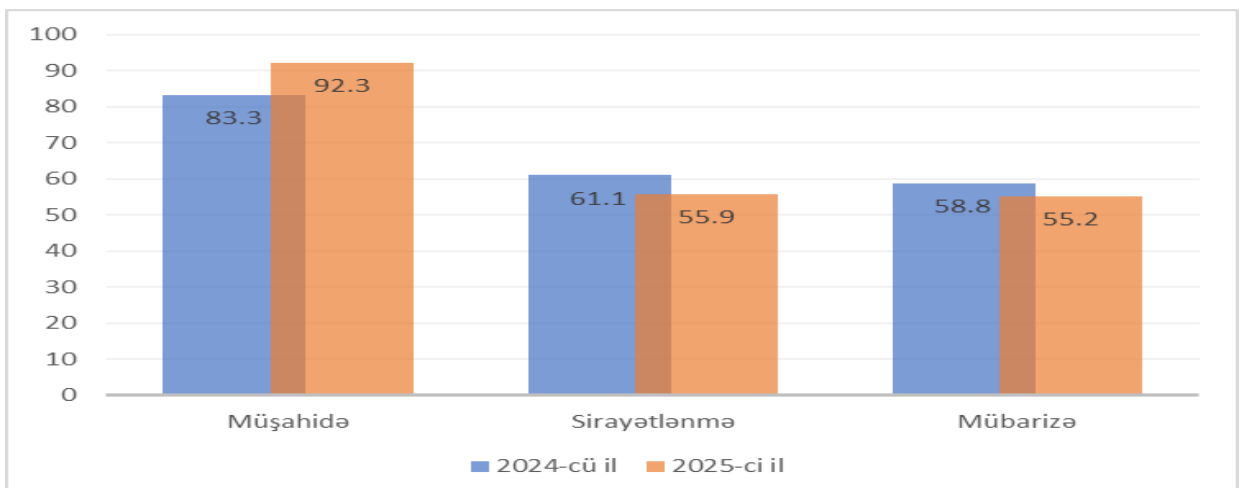
Cari ilin yanvar - may aylarında zərərli orqanizmlərlə bağlı ümumilikdə 589.5 min hektar sahədə fitosanitar **müşahidələr** aparılmış, 460.8 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və profilaktik mübarizə tədbirləri də daxil olmaqla 471.7 min hektar sahədə mexaniki, bioloji və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 653.5; 524.6 və 528.7 min hektar olmuşdur (**Qrafik 1**).

Qrafik 1. 2024-2025-ci illərin yanvar-may ayları ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Cari ilin may ayında ümumilikdə 92.3 min hektar sahədə **müşahidələr** aparılmış, 55.9 min hektar sahədə müxtəlif zərərli orqanizmlərlə **sirayətlənmə** aşkar edilmiş və 55.2 min hektar sahədə mexaniki, bioloji və kimyəvi **mübarizə** tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 83.3; 61.1 və 58.8 min hektar olmuşdur (**Qrafik 2**).

Qrafik 2. 2024-2025-ci illərin may ayı ərzində zərərli orqanizmlərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min, ha)

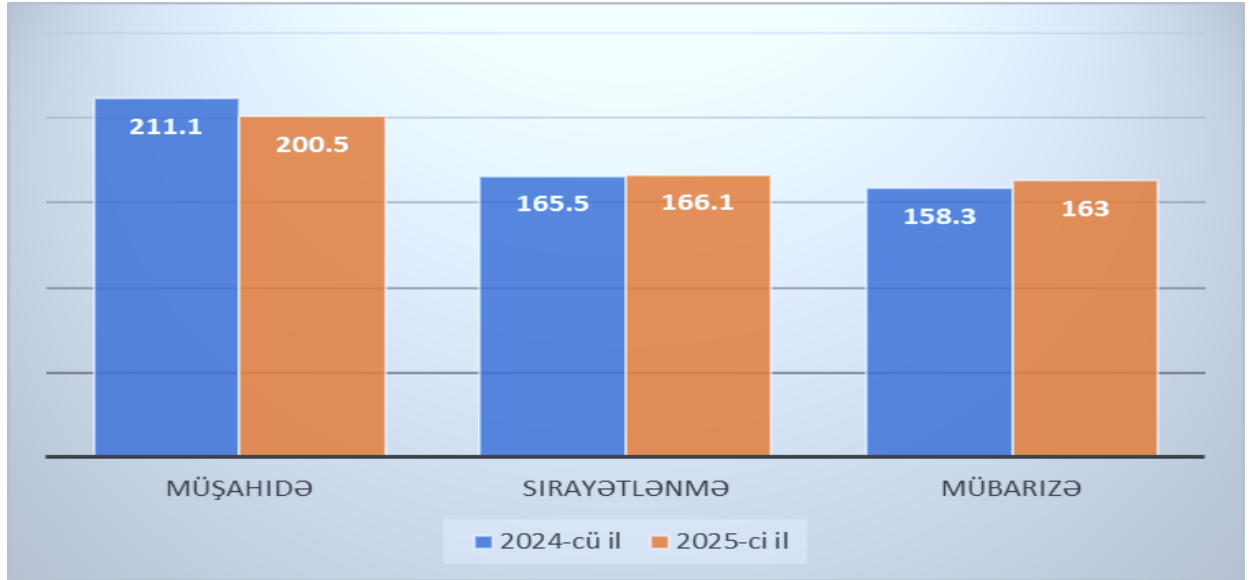

Siçanabənzər gəmiricilər (Rodentia)

Cari ilin **may** ayında respublikanın kənd təsərrüfatı əkinlərində siçanabənzər gəmiricilərin populyasiyasının əvvəlki ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 10.1 dəfə artması müşahidə edilmişdir. Beləki, 2024-cü ilin may ayında müşahidə edilən sirayətlənmə sahəsi 246.4 ha təşkil etdiyi halda, 2025-ci ilin may ayında bu rəqəm 2495.0 ha təşkil etmişdir.

2025-ci ilin **yanvar-may** aylarında müşahidə aparılmış 200.5 min hektar ərazinin 166.1 min hektarında (82.8%) sirayətlənmə aşkar edilmiş və 163.2 min hektar sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 211.1; 165.5 (78.4%) və 158.3 min hektar olmuşdur. Rəqəmlərdən görüldüyü kimi cari ilin qeyd olunan dövründə sirayətlənmə həcmində 0.6 min ha yaxud 0.4% artım, mübarizə həcmində isə 4.9 min ha yaxud 3.1% artım olmuşdur (**Qrafik 3**).

Qrafik 3. 2024-2025-ci illərin yanvar-may ayları ərzində siçanabənzər gəmiricilərlə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

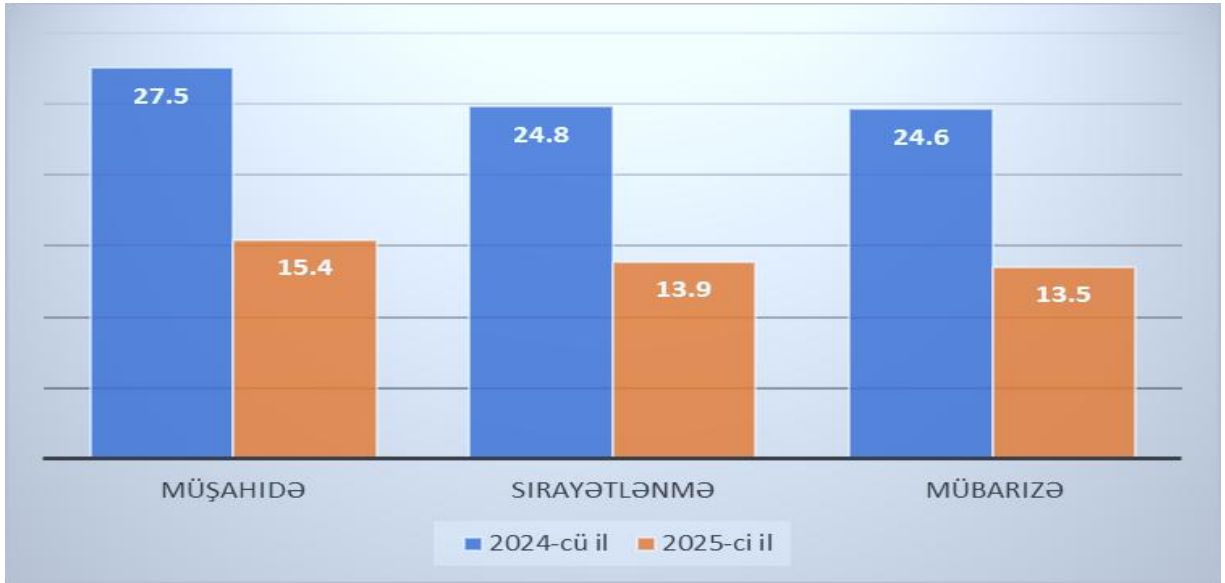

Ay ərzində zərərverici ilə sirayətlənmə Qobustan (2376.0 ha) və Hacıqabul (119.0 ha) rayonlarının əkin sahələrində müşahidə edilmişdir.

Alaq otları

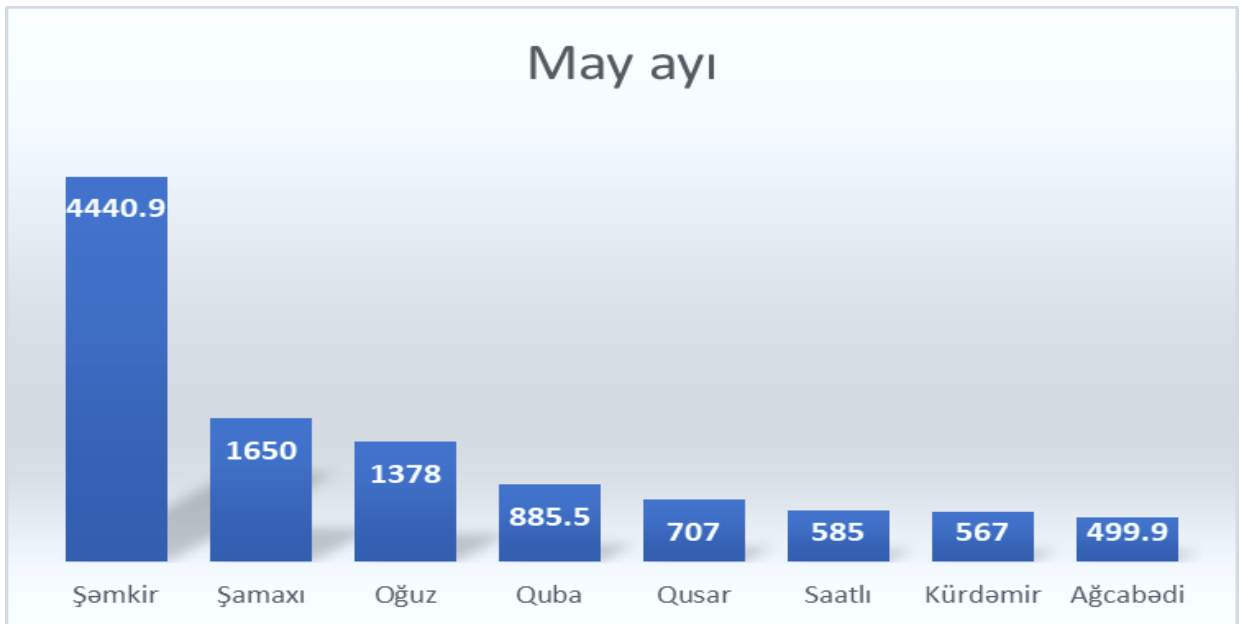
May ayı ərzində karantin tətbiq edilməyən alaq otları ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 15.4 min ha əkin sahəsinin 13.9 min hektarında müxtəlif alaq otları ilə sirayətlənmə (90.3%) aşkar edilmiş və 13.5 min ha sahədə mübarizə tədbirləri həyata keçirilmiş, bunun da 11.8 min hektarını kimyəvi mübarizə təşkil etmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 27.5; 24.8; 24.6 və 22.3 min ha olmuş, sirayətlənmə 90,2% təşkil etmişdir. Rəqəmlərdən də görüldüyü kimi cari ilin müvafiq dövründə həm müşahidə (78.6%), həm sirayətlənmə (78.4%), həm də mübarizə sahəsi üzrə (65.2%) azalma müşahidə edilmişdir (**Qrafik 4**).

Qrafik 4. 2024-2025-ci illərin may ayları ərzində karantin tətbiq edilməyən əlaq otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

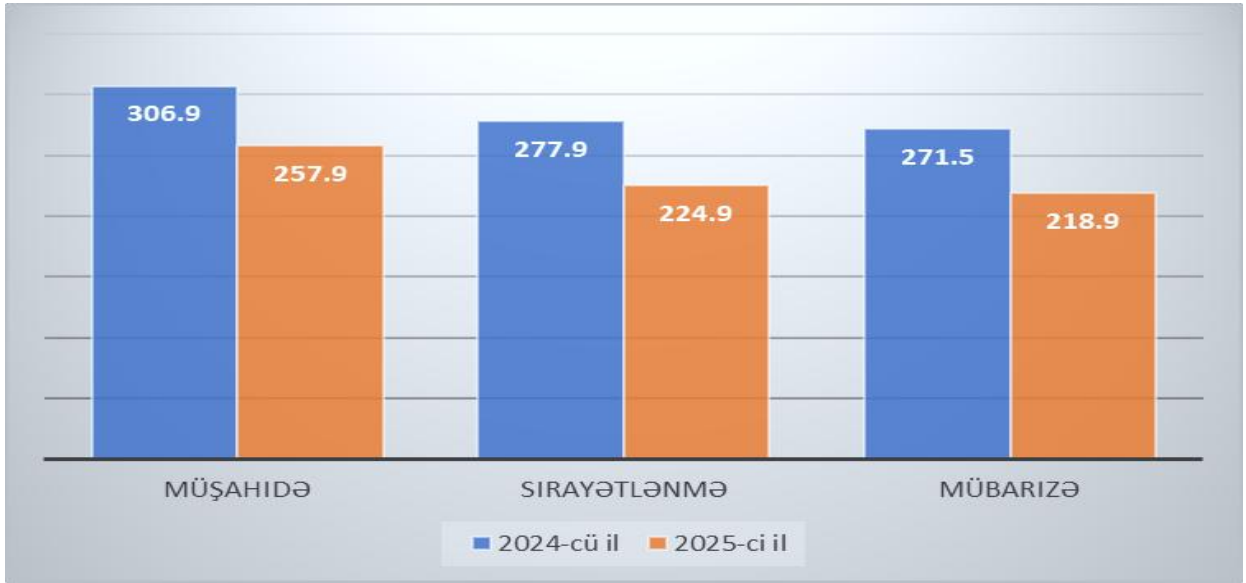
Cari ilin may ayında karantin tətbiq edilməyən əlaq otları ilə bağlı ən çox sirayətlənmə Şəmkir, Şamaxı, Oğuz, Quba, Qusar, Saatlı, Kürdəmir və Ağcabədi rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir (**Qrafik 5**).

Qrafik 5. 2025-ci ilin may ayında karantin tətbiq edilməyən əlaq otları ilə ən çox sirayətlənmə müşahidə olunmuş rayonlar (ha)

2024 və 2025-ci illərin yanvar-may aylarında digər (karantin tətbiq edilməyən) əlaq otları ilə bağlı aparılmış fitosanitar tədbirlərə dair məlumatlar **Qrafik 6**-da verilmişdir.

Qrafik 6. 2024-2025-ci illərin yanvar-may ayları ərzində karantin tətbiq edilməyən alağ otları ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

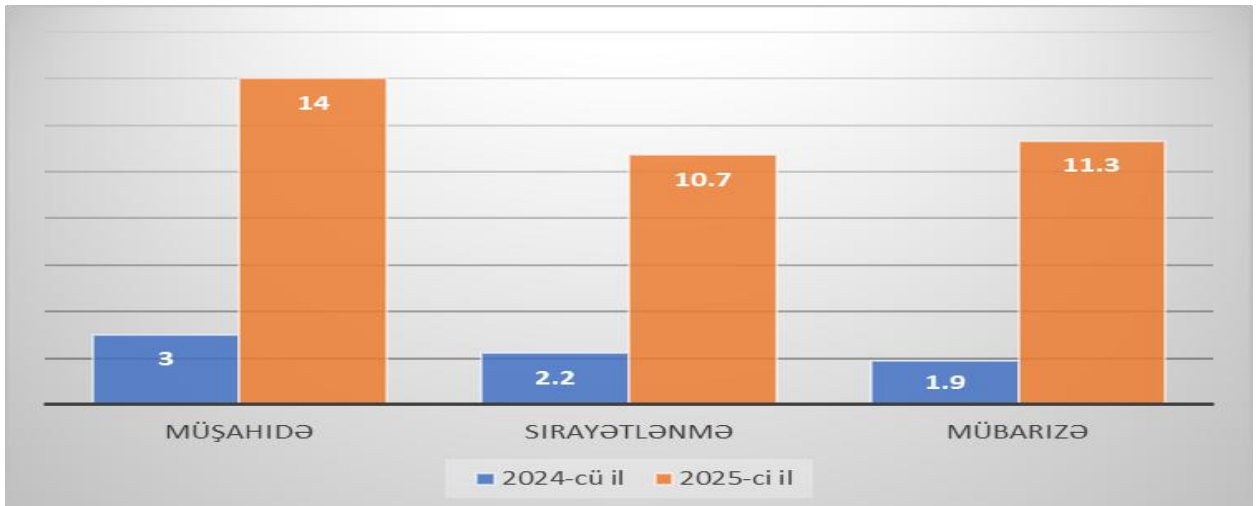
Ziyankar bağacıq (*Eurygaster integriceps put.*)

Ay ərzində Ziyankar bağacıq zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 4791.7 hektar taxıl əkini sahəsinin 1802.1 hektarında **sirayətlənmə (37.6%)** aşkar edilmiş və 1792.1 hektar ərazidə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Əvvəlki ilin eyni dövründə bu göstəricilər müvafiq olaraq 2042.0 ha; 1635.2 ha (**sirayətlənmə 80.1%**) və 1437.0 hektar təşkil etmişdir. Sirayətlənmə əsasən Ağsu (656.0 ha), Ağdaş (577.0 ha), Zaqatala (302.0 ha) və Ağstafa (209.0 ha) rayonlarının taxıl əkini sahələrində müşahidə olunmuşdur.

Pas xəstəlikləri (*Puccinia striiformis West* və *Puccinia recondite tritic*)

Cari ilin may ayında Sarı pas xəstəliyi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 14.0 min ha taxıl əkini sahəsinin 10.7 min hektarında sirayətlənmə, təkrar mübarizə də daxil olmaqla 11.3 min hektarında isə kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 3.0; 2.2 və 1.9 min hektar təşkil etmişdir (**Qrafik 7**). Əvvəlki ilin eyni dövrü ilə müqayisədə cari ildə xəstəliklə sirayətlənmə dinamikasında müşahidə olunan artım aprel ayının sonları və mart ayında əksər bölgələrdə havaların yağıntılı keçməsi ilə əlaqədar olmuşdur.

Qrafik 7. 2024-2025-ci illərin may ayları ərzində Sarı pas xəstəliyi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

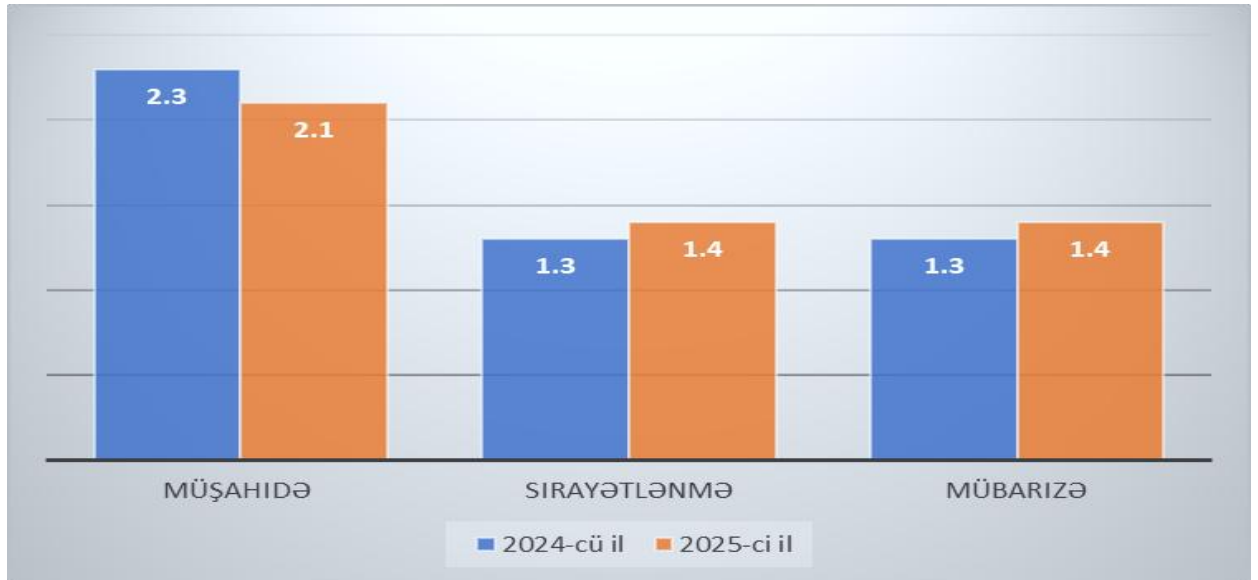
Qonur pas xəstəliyi ilə bağlı aparılmış müşahidələr zamanı Şəki rayonunun ərazisində 2.4 ha, 2024-cü ilin müvafiq dövründə isə İsmayilli rayonunun ərazisində 7.48 ha taxıl əkini sahəsində sirayətlənmə aşkar edilmişdir.

Ümumilikdə dənli bitkilərin əkin sahələrində xəstəliklərlə bağlı Bitki Mühafizəsi və Fumiqasiya Mərkəzinin mütəxəssisləri tərəfindən müşahidələrin aparıldığı 16.6 min ha sahənin 13.0 min hektarında müxtəlif xəstəliklərlə sirayətlənmə (78.3%) aşkar edilmiş və müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Fitonomus (*Hypera postica*)

Ay ərzində fitonomus zərərvericisi ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı 2.3 min ha yonca əkini sahəsinin 1.3 min hektarında sirayətlənmə (56.5%) aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. 2024-cü ilin eyni dövründə isə bu göstəricilər müvafiq olaraq 2.1; 1.4 min ha olmuşdur (**Qrafik 8**).

Qrafik 8. 2024-2025-ci illərin may ayları ərzində Fitonomus zərərvericisi ilə bağlı aparılan fitosanitar tədbirlərin müqayisəli dinamikası (min ha)

Çəyirtkələr (*Acrididae*)

Ay ərzində çəyirtkələrlə bağlı 13.1 min ha ərazidə aparılan müşahidələr zamanı 3.3 min ha ərazidə əsasən Ağstafa (1395 ha), Astara (666.7 ha), Lerik (477.0 ha), Hacıqabul (275 ha) və Şəki (225 ha) rayonlarının ərazilərində sirayətlənmə müşahidə olunmuşdur. Ümumiyyətlə son illər respublika ərazisində çəyirtkələrlə sirayətlənmə sahəsində ciddi azalma müşahidə olunur.

Pambıq sahələri üzrə:

Ay ərzində respublikanın pambıq əkini sahələrində pambıq sovkası istisna olmaqla pambıq bitkisinin digər zərərvericiləri ilə bağlı müşahidələrin aparıldığı ümumilikdə 3.2 min hektar sahənin 2.8 min hektarında sirayətlənmə (87.5%) aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri aparılmışdır.

Meyvə bağları üzrə:

Meyvə bağlarında müşahidələrin aparıldığı 15,4 min hektar sahənin 9.6 min hektarında zərərli orqanizmlərlə sirayətlənmə müşahidə olunmuşdur. Bunun 4.3 min hektarında xəstəliklərlə, 0.6 min hektarında karantin tətbiq edilən, 4.7 min hektarında isə digər zərərvericilərlə sirayətlənmə təşkil etmişdir.

Üzüm bağları üzrə:

Üzüm bağlarında müşahidələrin aparıldığı 5.0 min hektar sahənin 4.3 min hektarında zərərli orqanizmlərlə sirayətlənmə müşahidə olunmuşdur. Bunun 3.0 min hektarında xəstəliklərlə, 1.3 min hektarında isə zərərvericilərlə sirayətlənmə təşkil etmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri aparılmışdır.

Kartof əkinləri üzrə:

Kartof əkinlərində müşahidələrin aparıldığı 3.0 min hektar sahənin 2.0 min hektarında zərərli orqanizmlərlə sirayətlənmə müşahidə olunmuşdur. Bunun 1.1 min hektarında xəstəliklərlə, 0.9 min hektarında isə zərərvericilərlə sirayətlənmə təşkil etmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri aparılmışdır.

Karantin tətbiq edilən zərərli orqanizmlər

Qəhvəyi mərmər bağacığı (*Halyomorpha halys*)

Qəhvəyi mərmər bağacığına qarşı mübarizə məqsədilə ay ərzində respublika ərazisində 3141.9 ha ərazidə aparılmış monitorinqlər zamanı 130.3 ha ərazidə aşkar edilmiş zərərverici mexaniki (122.3 ha) və kimyəvi yolla (8.0 ha) məhv edilmişdir. Sirayətlənmə əsasən Qax (120.8 ha), Balakən (8.0 ha), Ağstafa (1.4 ha) və Qazax (0.06 ha) rayonlarının ərazisində müşahidə edilmişdir.

Avstraliya şırımlı yastıcası (*Icerya purchasi Maskell*)

Cari ilin may ayında Lənkəran və Astara rayonlarının ərazisində müşahidələrin aparıldığı 266.0 ha sahənin 220.0 hektarında Avstraliya şırımlı yastıcası ilə sirayətlənmə (82.7%) aşkar edilmiş və zərərvericiyə qarşı müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Komstok yastıcası (*Pseudococcus comstocki Kuwana*)

Astara rayonu ərazisində müşahidələrin aparıldığı 96.0 ha sahənin 63.0 hektarında zərərverici ilə sirayətlənmə (65.6%) aşkar edilmiş və müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Tut qalxanlı yastıcası (*Pseudoulacaspis pentagona*)

Cəlilabad və Şəki rayonlarında müşahidələrin aparıldığı 53.3 hektar sahənin 48.3 hektarında zərərverici ilə sirayətlənmə (90.6%) aşkar edilmiş və müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Şərq müyvəyeyəni (*Grapholita molesta* (Busck))

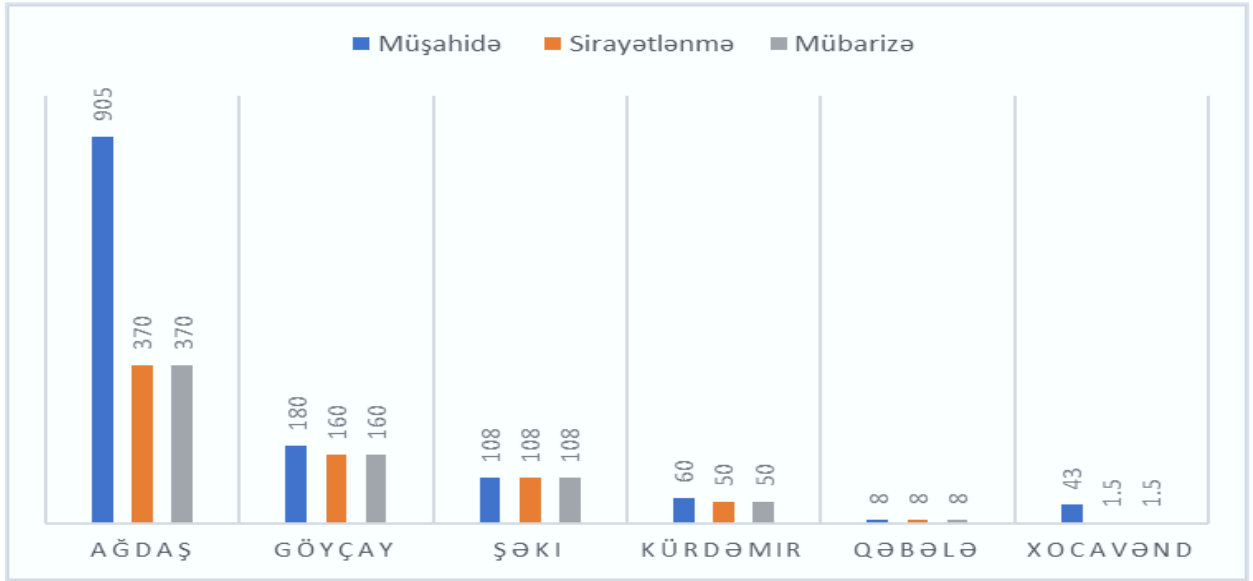
Şəki rayonu ərazisində müşahidələrin aparıldığı 95.0 hektar sahənin 86.0 hektarında zərərverici ilə sirayətlənmə (89.6%) aşkar edilmiş və müvafiq kimyəvi mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Amerika ağ kəpənəyi (*Hyphantria cunea Drury*)

Lənkəran və Ağdam rayonları ərazisində müşahidələrin aparıldığı 91.0 hektar sahənin 10.7 hektarında zərərverici ilə sirayətlənmə (11.8%) aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir.

Karantin alağ otları

Qrafik 9. 2025-ci ilin may ayında Sarı sarmaşıqla bağı müşahidələrin aparıldığı rayonlar üzrə göstəricilər

Digər karantin tətbiq edilən alağ otları, **Sürünən kəkrə və Tikanlı quşüzümü** ilə bağı müşahidələrin aparıldığı 166.0 hektar sahənin 25.0 hektarında sirayətlənmə aşkar edilmiş və müvafiq mübarizə tədbirləri həyata keçirilmişdir. Sürünən kəkrə ilə sirayətlənmə Abşeron, Tikanlı quşüzümü ilə sirayətlənmə isə Laçın rayonunun ərazilərində müşahidə edilmişdir.